

MONCRAPA(01)

MONOGRAFIES DE LA CÀTEDRA ROSES D'ARQUEOLOGIA
I PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

FROM THE LATE ANTIQUITY TO THE HIGH MIDDLE AGES: AN ARCHAEOLOGICAL VISION

DE LA TARDOANTIGUITAT A L'ALTA EDAT
MITJANA: UNA VISIÓ ARQUEOLÒGICA

MARC BOUZAS, LLUÍS PALAHÍ (EDS.)

**FROM THE LATE ANTIQUITY TO THE HIGH
MIDDLE AGES: AN ARCHAEOLOGICAL VISION**
DE LA TARDOANTIGUITAT A L'ALTA EDAT MITJANA:
UNA VISIÓ ARQUEOLÒGICA

CIP 94°04/09° FRO

From the Late Antiquity to the High middle Ages : an archaeological vision = La Tardoantiguitat a l'alta Edat mitjana : una visió arqueològica / Marc Bouzas, Lluís Palahí (eds.). - Girona : Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic : Documenta Universitaria, 2024. - 1 recurs en línia (343 pàgines) : il·lustracions, plànols, gràfics. - (Moncrapa ; 01)
Descripció del recurs: 17 juliol 2024
Conté: La vil·la de la Gran Via-Can Ferrerons (Premià de Mar, Barcelona) durant l'Antiguitat Tardana / Marta Prevosti Monclús, Rosario Navarro Sáez, Ramon Coll Monteagudo ... - Textos en català, castellà i italià; resums en català, castellà i anglès
ISBN 978-84-9984-615-6

I. Bouzas Sabater, Marc, 1992- , editor literari II. Palahí, Lluís, editor literari III. Contenidor de (obra): Prevosti, Marta. Vil·la de la Gran Via-Can Ferrerons (Premià de Mar, Barcelona) durant l'Antiguitat Tardana IV. Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic 1. Ordenació del territori - Europa - S. V-X 2. Ciutats - Europa - S. V-X 3. Espiritualitat - Europa - S. V-X 4. Catalunya - Condicions rurals - S. V-X 5. Europa - Història - S. V-X 6. Catalunya - Història - S. V-X 7. Llibres electrònics

CIP 94°04/09° FRO

Moncrapa - 01

© Universitat de Girona, Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic

© Continguts i figures / [Content and figures](#): els autors / [the authors](#)

© Il·lustració de la coberta / [Cover illustration](#): Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic

Equip editorial i instruccions per als autors i política editorial / [Editorial team and instructions for authors and editorial policy](#): www.documentauniversitaria.media/

Contacte / [Contact](#):

Càtedra Roses d'Arqueologia i Patrimoni Arqueològic
cat.rosesarqueologia@udg.edu

Universitat de Girona
Plaça Ferrater Mora, 1
17071 Girona
Tel. 972 45 82 90

ISBN: 978-84-9984-615-6

DOI: [10.33115/b/9788499846156](https://doi.org/10.33115/b/9788499846156)

Girona, 2024

No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades per altres persones que no siguin les propietàries dels drets. És la llicència més restrictiva ja que només permet que altres persones es descarreguin l'obra i la comparteixin amb altres sempre i quan en reconeguin l'autoria, però sense fer-ne modificacions ni ús comercial.

ÍNDEX

Presentació 7

EL MÓN RURAL. LA FI DE LES VIL·LES I LES NOVES FORMES D'EXPLOTACIÓ

La vil·la de la Gran Via-Can Ferrerons (Premià de Mar, Barcelona) durant l'Antiguitat Tardana 10

Marta Prevosti Monclús, Rosario Navarro Sáez, Ramon Coll Monteagudo

La *villa* dels *Castellets* entre el baix imperi romà i l'època visigòtica (segles v-viii dC) 29

Adrià Cubo Córdoba, Jordi Morera Camprubí, Josep Francesc Roig Pérez

Arqueologia dels espais de producció al jaciment de Santa Margarida (Martorell).
Estructures de combustió, treballs agrícoles i manufactura en un assentament en transformació 42

Esther Travé Allepuz, Pablo Del Fresno Bernal, Montserrat Farreny Agràs

EL TERRITORI. UN ESPAI EN TRANSFORMACIÓ QUE CAL CONTROLAR

Los últimos romanos en los límites de la romanidad. El extremo occidental de la tarraconense
entre germanos y vascones 56

Jose A. Lecanda

Redescobrint el paisatge medieval del *Laci du sud* (Itàlia). El *Monti Aurunci Project* (MAP) 74

Edoardo Vanni, Federico Saccoccio

Les Terres de Ponent a la Tardoantiguitat (segles iv-viii). Aproximació a la xarxa de poblament
i les vies de comunicació 92

Montse Baiges Minguella

Continuitats i ruptures del poblament romà baiximperial i tardoantic a l'extrem nord-est
de l'*Ager Tarraconensis* (comarques de l'Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf) 110

Francesc Florensa Puchol, Magí Miret-Mestre

De Tàrraco i l'*ager tarraconensis* occidental a Tarragona i el camp entre els segles v i xii.
Cap a un nou relat històric 136

Joan Josep Menchon Bes

El Castellot de Castellví de la Marca (Barcelona), entre l'antiguitat i els feus 151

Ramon Martí, Cristian Folch, Jordi Gibert, Xavier Gonzalo

CIUTATS I VILATGES. ENTRE EL MÓN CLÀSSIC I EL MÓN FEUDAL

Gerunda entre el baix imperi i l'alta edat mitjana 169

J. M. Nolla

La transformació d'Aix-en-Provence (França) entre l'Antiguitat i l'inici de l'edat mitjana 176

Núria Nin

Roses, de la tardoantiguitat a l'època medieval 199

Marc Bouzas i Lluís Palahí

El pas de l'antiguitat a l'edat mitjana al jaciment de l'Esquerda, Osona. Darreres novetats de la recerca arqueològica 213

Imma Ollich, Montse Rocafiguera, Maria Ocaña, Albert Pratdesaba, Esther Travé

Un conjunt ceràmic del segle VI dC a Blanes (la Selva) 228

Joan Llinàs i Pol

L'ESPIRITUALITAT. DELS NOUS RITUALS FUNERARIS A L'APARICIÓ DE LES PRIMERES ESGLÉSIES CRISTIANES

La cultura material d'un monestir Prepirinenc a Catalunya dels visigots a la implantació del feudalisme a Santa Cecília dels Altímiris 238

Walter Alegria Tejedor, Marta Sancho i Planas

Le quattro chiese di Coccabile di Copparo (FE). Una testimonianza di continuità di culto dal V-VII sec. ai giorni nostri 253

Flavia Amato, Marco Bruni, Chiara Guarnieri

El yacimiento de «A Capela» un eslabón en la historia de Catoira 264

Diego Piay Augusto

El jaciment romà de Ca la Madrona, Mataró. Resultats preliminars 276

Jordi Ardiaca Rodríguez

Canvi de paradigma en el món funerari durant l'antiguitat tardana i l'alta edat mitjana a Prepirineu? El cas de la bauma dels Ossos del Clot del Llop (Gironella, Berguedà) 290

Rosa Soler Acedo, Marta Sánchez Soler, M. Eulàlia Subirà

Esquelles o campanes? Revisió de materials sonors del monestir del Bovalar (Segrià, segles vi-viii)	299
Laura de Castellet	
Els orígens de l'església parroquial de Sant Esteve de Canapost (Forallac, Baix Empordà)	309
Jordi Oliver Vert	
ABSTRACT (català)	319
ABSTRACT (español)	327
ABSTRACT (english)	335

PRESENTACIÓ

No hi ha cap dubte que el període que se situa entre els segles v i x d. de la n. e. constitueix un dels períodes més complexos de la història europea. S'inicià amb la desaparició d'un imperi com el romà, que aglutinava i en certa manera, homogeneïtzava bona part del continent europeu i de les lleres de la Mediterrània i finalitzà amb la creació d'un nou tipus d'estructuració política molt més diversa i fragmentada, basada en noves relacions de poder. El recorregut entre ambdues realitats no és ni lineal ni homogeni i, sobretot, no és simplement una transició entre dues formes de poder —el món clàssic romà i el feudalisme— sinó un temps amb valor propi en el qual el punt d'arribada no estava en cap cas predeterminat.

Al llarg de tot aquest procés els canvis socials, econòmics, polítics, cultural i religiosos són profunds i tenen un reflex en els nous sistemes d'ocupació i explotació territorial. Menystingut entre les grans construccions d'època clàssica i del món medieval fins no fa massa temps, era un període que s'havia mostrat obscur i esquiu per l'arqueologia, ja que tot sovint les estructures eren difícils d'identificar i els materials de vida quotidiana complicats d'individualitzar i de datar. Aquest panorama ha anat canviant al llarg dels darrers anys i actualment aquest és, pels arqueòlegs i historiadors, no un simple moment de transició sinó una època de gran rellevància, essencial per entendre el període medieval.

L'arqueologia ha aportat als darrers anys importants novetats en l'estudi de la implantació i explotació territorial, l'hàbitat, la religió o la cultura material entre altres.

El present volum presenta diferents estudis que aprofundeixen en les novetats aportades per l'arqueologia en el coneixement d'aquest període i que es varen presentar en el marc del VI Seminari Internacional d'Arqueologia Medieval i Moderna celebrat a Roses el 19 d'octubre de l'any 2023. Els estudis seleccionats han estat agrupats en quatre grans blocs temàtics que aglutinen algunes de les grans problemàtiques que es plantegen a l'arqueologia a l'hora d'analitzar aquesta època. Certament, la distribució és en certa manera arbitrària, atès que molts dels estudis tenen un caire transversal i abasten aspectes que van més enllà del bloc en el qual l'hem enquadrat, bàsicament perquè la realitat dels diferents espais és complexa i canviant al llarg d'un període que abasta cinc segles d'història, i allà on al segle v existia una vil·la romana al segle x pot haver-s'hi construït una església.

Els estudis que componen el volum abasten des de grans espais territorials fins a materials i objectes molt concrets que, aporten, però interessant informació i noves interpretacions. També són bona mostra de com les noves eines i tecnologies disponibles permeten reavaluar antigues teories o interpretacions.

La fi de l'estructura política i econòmica que representava l'imperi romà, implica també la fi del sistema d'explotació territorial centrat en les vil·les i la reconversió cap a nous sistemes d'explotació territorial. Fins i tot quan les noves estructures se superposen als vells edificis ho fan amb finalitats diferents, reconvertint, per exemple, espais residencials en productius o bastint noves edificacions tot sovint més simples, en les quals l'ús dels materials peribles o reutilitzats tenen un paper rellevant. Alguns exemples d'aquest procés són analitzats en el primer bloc del present volum.

El segon bloc es dedica als estudis que analitzen l'evolució d'un determinat espai territorial d'una forma diacrònica. Aquests estudis permeten copsar els canvis en les pautes d'ocupació i explotació territorial, la creació de nous centres de poder i el paper que jugaven les vies de comunicació —tant terrestres com fluvials— en l'estructuració d'aquesta ocupació, i la importància que adquireix la defensa i control de determinats espais estratègics.

La ciutat antiga dona pas a una nova concepció de l'aglomeració urbana, una ciutat en la qual es creen nous centres de poder, especialment al voltant dels complexos episcopals, que acaben configurant una ciutat polinuclear, que ja no pivota entorn de l'antic fòrum. En l'àmbit residencial també pateix importants transformacions, en les quals moltes de les velles grans *domus* són reconvertides en edificis polifamiliars, en la qual les àrees residencials i de producció coexisteixen de forma més intensa, i en la qual molts dels vells edificis públics, especialment els d'espectacles com circs o teatres, són reconvertits i les seves grades són ocupades per habitatges. Una ciutat en la qual als suburbis es creen nous nuclis estructurats tot sovint al voltant de centres de culte cristià i on el *pomerium* es difumina i el món dels morts comença a entrar dins el vell perímetre sagrat.

Però no és la ciutat l'única forma d'aglomeració existent a l'època. Alguns nuclis preexistents, molts antics *uicus*, evolucionen i mantenen una estructura urbana amb unes especificitats pròpies allunyades de la problemàtica que presenten les velles ciutats.

Finalment, no es pot negligir l'important paper que l'espiritualitat, amb la imposició del cristianisme com a religió majoritària en bona part del territori que abasta l'estudi, sense oblidar l'important paper que en determinats territoris hi juguen altres religions, especialment la islàmica. El darrer bloc analitza els canvis que es produeixen en aquest món espiritual que abasta des dels llocs d'enterrament i els rituals associats fins a l'expansió del cristianisme que, a través de la creació d'una xarxa de monestirs i esglésies que esdevenen elements estructuradors del territori, acaba per convertir-se en un nou poder polític.

No podem finalitzar aquestes línies sense agrair als autors i equips de recerca participants en aquest volum les seves aportacions.